

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej 25 stycznia 2024 r.,
w sprawie **G. P.**,
skazanego z art. 156 § 3 k.k. w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 25 § 2 k.k.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 29 maja 2023 r., sygn. akt II AKa 127/23
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Sosnowcu
z dnia 28 listopada 2022 r., sygn. akt IV K 45/22,

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć oskarżycielkę posiłkową I. Z. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Sosnowcu z dnia 28 listopada 2022 r., sygn. IV K 45/22, G. P. został uznany za winnego tego, że w dniu [...] 2021 roku w Z., działając z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia, zadał uderzenie narzędziem ostrym - nożem o długości ostrza 10,5 cm w górną część prawego uda M. D. , powodując u wymienionego obrażenia w postaci: rany klutej penetrującej przyśrodkowo nieco ku górze o głębokości 10,5 cm co spowodowało rozcięcie tętnicy i żyły udowej z następowym wykrwawieniem, stanowiącym przyczynę

śmierci pokrzywdzonego, tj. czynu z art. 148 § 1 k.k., za który wymierzona została kara 10 lat pozbawienia wolności; na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądzono od oskarżonego rzecz pokrzywdzonej I. Z. kwotę 200.000 (dwieście tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią M. D. a; na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczono na poczet orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie; na podstawie art. 44 § 1 i 2 k.k. orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa wszystkich dowodów rzeczowych; orzeczono w przedmiocie kosztów procesu oraz obrony oskarżonego z urzędu.

Od tego wyroku apelację złożyli: prokurator, pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej oraz obrońca oskarżonego.

Prokurator zarzucił rażącą niewspółmierność wymierzonej kary, wyrażającą się w orzeczeniu kary 10 lat pozbawienia wolności, podczas gdy stopień społecznej szkodliwości czynu, którego dopuścił się oskarżony, biorąc pod uwagę rodzaj naruszonego dobra jakim jest życie, a także sposób i okoliczności popełnienia czynu, był znaczny. Akcentował konieczność osiągnięcia celów zapobiegawczych i wychowawczych za pomocą kary w wyższym wymiarze. Wniósł w konsekwencji o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie kary 25 lat pozbawienia wolności, a w pozostałym zakresie utrzymanie tego orzeczenia w mocy.

Pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę wyroku i relewantnych dla wymiaru orzeczonej kary, polegający na:

1. błędnym przyjęciu, że pokrzywdzony wykonał zamach nogą w kierunku oskarżonego, bezpośrednio przez zadaniem mu ciosu nożem przez oskarżonego, w sytuacji gdy żaden ze zgromadzonych w sprawie dowodów nie pozwalał na poczynienie takiej konstatacji,
2. błędnym przyjęciu, że oskarżony działał z zamiarem ewentualnym zabójstwa, podczas gdy ze zgromadzonych w sprawie dowodów wynika, że działał on z zamiarem bezpośrednim pozbawienia życia M. D. a,
3. błędnym przyjęciu, że oskarżony bezpośrednio przed zadaniem ciosu mógł być i miał prawo być wzburzony, podczas gdy w świetle zgromadzonych w

sprawie dowodów jest to wniosek całkowicie nieuprawniony, nadto sprzeczny z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, a w konsekwencji rażąco niewspółmierność wymierzonej oskarżonemu kary w wysokości 10 lat pozbawienia wolności, podczas gdy stopień społecznej szkodliwości czynu zabronionego przypisanego oskarżonemu, stopień jego zawinienia, w szczególności zachowanie przed i po popełnieniu przestępstwa, motywacja, a także wzgląd na cele zapobiegawcze i wychowawcze, jakie kara powinna osiągnąć w stosunku do skazanego oraz potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa uzasadniają wymierzenie kary znacznie surowszej. Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie oskarżonemu kary 25 lat pozbawienia wolności.

Obronca oskarżonego zarzuciła:

1. błąd ustaleniach faktycznych, będący podstawą wyroku, a polegający na przyjęciu, że oskarżony z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia pokrzywdzonego rażąco przekraczając przy tym granice obrony koniecznej, w sytuacji, gdy oskarżony:
 1. nie uderzył nikogo, co potwierdzają sami uczestnicy zajścia,
 2. nie stanowił żadnego zagrożenia po jego pobiciu przez uczestników, co potwierdzają sami uczestnicy,
 3. miał prawo obawiać się o swoje życie i zdrowie w sytuacji, w której się znalazł (sam wobec kilku napastników, pobity zakrwawiony i ponownie atakowany),
 4. użycie przez niego noża było wyłącznie reakcją na ponowny atak fizyczny na jego osobę,
 5. uderzenie na pewno nie było mierzone z uwagi na pozycję oraz zakrwawioną twarz,

zatem szereg powyższych okoliczności sprawy oraz materiał dowodowy, w tym rodzaj doznanych przez oskarżonego obrażeń ciała, intensywność zadawanych ciosów i ich siła, wskazują na działanie w ramach kontratypu obrony koniecznej oraz wskazują, że oskarżonemu nie można było przypisać zamiaru, jak uczynił to sąd I instancji,

6. przekroczenie swobodnej oceny dowodów w zakresie w jakim sąd deprecjonował obrażenia ciała jakich doznał oskarżony w wyniku pobicia słowami: „zaledwie zadrapania i zasinienia”, podczas gdy obrażenia oskarżonego w wyniku pobicia były znacznie rozleglejsze, co potwierdza opinia sądowo -lekarska z 16.08.2021 r. m.in.: krwiaki, rozległe podbiegnięcia krwawe, otarcia pleców, krwawienie, otarcie nosa, siniaki i strupy na łokciach itd.,
7. przekroczenie swobodnej oceny dowodów w zakresie w jakim sąd uznał za w pełni wiarygodne i przydatne do czynienia w sprawie ustaleń faktycznych zeznania świadków J. C. , D. G., M. W., Ż. Ł., W. P. wybiórczo, tj. jedynie w zakresie obciążającym oskarżonego, podczas gdy prawidłowa ocena tych zeznań złożonych w postępowaniu sądowym była chaotyczna odnośnie najważniejszych faktów oraz wewnętrznie sprzeczna, co miało istotny wpływ na ustalenia faktyczne co do sprawstwa oskarżonego,
8. wewnętrzną sprzeczność w ocenie stanu faktycznego polegającą na tym, że sąd z jednej strony wskazał, że „ trudno podważyć to, że oskarżony znajdował się w stanie pewnego wzburzenia psychicznego, obawy czy zdenerwowania gdy zauważył, że jedna z osób, która wcześniej brała udział w zajściu wraca do niego i zachowuje się jakby chciała go zaatakować czy nawet zaatakowała”(str. 13 uzasadnienia). „Gdy został przez nich powalony, a następnie gdy pokrzywdzony do niego wracał bez wątpienia zaczął obawiać się reakcji pokrzywdzonego, który najprawdopodobniej chciał go kopnąć”(str. 14 uzasadnienia), z drugiej zaś strony sąd przyjął, iż: „Oskarżony nie miał prawa się spodziewać, że zbliżający się pokrzywdzony zamierza zastosować wobec niego intensywną przemoc, która z dużym prawdopodobieństwem doprowadzi go do śmierci bądź ciężkich obrażeń skoro zmierzała w jego kierunku tylko jedna osoba spośród kilku”. (str. 13 uzasadnienia).

Obrońca oskarżonego wniosła na podstawie powyższego o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego - przyjęcie, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu czynu działając w granicach obrony koniecznej bez zamiaru pozbawienia życia, a jako podstawę prawną orzeczenia

uniewinniającego przyjęcie art. 25 § 1 k.k., ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyjęcie, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu czynu przekraczając granice obrony koniecznej o odstąpienie od wymierzenia kary lub wymierzenie kary o niższym wymiarze, z uwzględnieniem nadzwyczajnego jej złagodzenia, ewentualnie wydanie orzeczenia kasatoryjnego.

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 maja 2023 r., sygn. II AKa 127/23, zaskarżony wyrok został zmieniony w ten sposób, że w opisie czynu w miejsce zwrotu „działając z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia” wprowadzone zostało sformułowanie „działając z zamiarem ewentualnym ciężkiego uszczerbku na zdrowiu”, a w miejsce zwrotu „z następowym wykrwawieniem, stanowiącym przyczynę śmierci pokrzywdzonego” - sformułowanie „którego następstwem było wykrwawienie, prowadzące do śmierci pokrzywdzonego, które to następstwo mógł przewidzieć”, a nadto ustalone zostało, że oskarżony działał w obronie koniecznej, której granice przekroczył, którym to czynem oskarżony wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 156 § 3 k.k. w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 25 § 2 k.k. i za to na mocy art. 156 § 3 k.k. wymierzona mu została kara 6 lat pozbawienia wolności; obniżona została kwota orzeczonego zadośćuczynienia do 100 000 zł; skorygowane zostało zaliczenie na podstawie art. 63 § 1 k.k.; w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy; orzeczono w przedmiocie kosztów procesu i obrony skazanego.

Od powyższego wyroku kasację wniósł pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej, zarzucając:

1. rażące naruszenie przepisów postępowania karnego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 433 § 1 pkt 2 k.p.k., poprzez niepełne i błędne rozważenie zarzutów wskazanych w apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, a dotyczących zamiaru działania skazanego, jego motywacji, zachowania przed i po popełnieniu przestępstwa,
2. rażące naruszenie prawa materialnego, które miało wpływ na treść wyroku, a to:
 1. art. 25 § 2 k.k. poprzez bezpodstawne przyjęcie, że skazany działał w warunkach obrony koniecznej, której granice rażąco przekroczył, w

sytuacji gdy brak było jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że zaistniały w sprawie przesłanki zastosowania powołanego kontratypu,

2. art. 156 § 3 k.k. poprzez rażąco błędną wykładnię i przez to jego błędne, bezpodstawne zastosowanie, co miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, w tym rozstrzygnięcia o karze, podczas gdy skazany swoim zachowaniem wypełnił znamiona czynu z art. 148 § 1 k.k.

W świetle powyższych zarzutów autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator zawnioskował o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k., gdyż nie doszło do wystąpienia wskazanych w niej uchybień. Sąd II instancji przeprowadził kontrolę instancyjną wyroku w przymacie, między innymi, apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej w sposób czyniący zadość regułom określonym w art. 433 § 2 i 457 § 3 k.p.k., czego dowodzą zaprezentowane pisemnie motywy. Wskazał więc powody niepodzielenia prezentowanej w tym środku odwoławczym odmiennej oceny dowodów, na podstawie których zrekonstruowane zostało zachowanie pokrzywdzonego tuż przed zadaniem mu ciosu nożem (zamach nogą w kierunku skazanego). Pisemne wywody uzasadnienia zaskarżonego wyroku przejrzyście obrazują, na podstawie jakich dowodów poczynione zostało to ustalenie. Zawierają nadto objaśnienie logiki hipotezy sformułowanej przez sąd I instancji odnośnie do zamiaru kopnięcia skazanego, które rozwiewało istnienie sugerowanych przez obronę wątpliwości co do spójności przyjętego toku rozumowania (vide uzasadnienie s. 3-7). Sąd ad quem szczegółowo odniósł się również do strony podmiotowej przypisanego skazanemu czynu, wykluczając działanie w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia pokrzywdzonego. W tym zakresie przedstawił na s. 7-8 skrupulatną sekwencję zdarzeń oraz wyprowadził na jej podstawie wnioski pozostające pod ochroną art. 7 k.p.k. Zdeprecjonował przy tym niektóre sugerowane w apelacji okoliczności (np. usuwanie przez skazanego śladów krwi i odcisków palców z noża). Równie

wnikliwe ocenił ogół okoliczności zdarzenia (okoliczności podmiotowe i przedmiotowe) w kontekście unaocznienia kluczowych różnic między zabójstwem a przestępstwem przewidzianym w art. 156 § 3 k.k., z baczeniem na dorobek doktryny i orzecznictwa (s. 15-17). Doprowadziło to finalnie do korekty kwalifikacji prawnej zachowania skazanego na odzwierciedlającą właściwą zawartość kryminalną. Także przyjęcie działania w warunkach określonych w art. 25 § 2 k.k. zostało poprzedzone należytym zbadaniem wszystkich relewantnych okoliczności. Ich suma uprawniała do przyjęcia, bez uszczerbku dla reguł swobodnego sędziowskiego uznania, że skazany przekroczył granice obrony koniecznej w rozumieniu powyższego przepisu (s. 17-23).

Zgodnie z treścią art. 523 § 1 k.p.k. kasacja może zostać wniesiona wyłącznie z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeśli mogło mieć ono istotny wpływ na treść orzeczenia. Z powyższego unormowania wywodzić należy, że nie jest dopuszczalne wniesienie tego środka zaskarżenia z powodu kontestowania wadliwości ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, nawet gdyby przybrało ono instrumentalnie formę zarzutów pozornie spełniających powyższe ustawowe rygory. Słusznie zauważa w pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator, że postępowanie kasacyjne nie stanowi trzeciej instancji ani nie oznacza ponownego rozpoznania sprawy zakończonej już wszak prawomocnie. Jest bowiem środkiem zaskarżenia o charakterze ekstraordynaryjnym, uruchamianym jedynie w wyjątkowych, ściśle wskazanych przypadkach rażącego naruszenia prawa pozostającego w rażącej sprzeczności z ideą rzetelnego procesu. Biorąc pod uwagę fakt, że funkcja kontrolna została przez sąd II instancji zrealizowana w sposób nie budzący zastrzeżeń (art. 433 § 2 i 457 § 3 k.p.k.), zaś korekta zaskarżonego wyroku uwzględnienia reguły określone w art. 410 i 424 k.p.k., jako bezzasadny w stopniu oczywistym ocenić należało zarzut naruszenia ustawowych unormowań w tym zakresie. Nienależyta kontrola odwoławcza może zostać uznana za inne rażące naruszenie prawa o istotnym wpływie na treść orzeczenia w rozumieniu art. 523 § 1 k.p.k. tylko wówczas, gdy będzie iluzoryczna, ogólnikowa, schematyczna i nie ustosunkowująca się in concreto do zarzutów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2024 r., III KK 394/23). W niniejszej sprawie, z

przyczyn wskazanych powyżej, nie mogło być o tym mowy. Zarzuty obrazy prawa materialnego nie sprowadzały się natomiast do sfery prawa, lecz były polemiką na poziomie faktów. Dotykały zatem materii, której ocena ma charakter pierwotny wobec subsumpcji prawnej inkryminowanego zachowania, i która z reguły pozostaje poza kognicją kasacyjną. Nie można bowiem twierdzić, by skarżący kontestował ocenę prawną będącego przedmiotem procesu działania w sytuacji, w której kwestionował cel tego działania, jego okoliczności, tj. brak premedytacji zadania ciosu w określone miejsce, bezpośrednią świadomość skazanego co do rzeczywistych skutków zadanego przez niego ciosu, jak też prezentując własną optykę zdarzenia z pominięciem ustalonych prawomocnie okoliczności relewantnych z punktu widzenia zakwalifikowania działania skazanego na podstawie art. 25 § 2 k.k. Wszystkie te aspekty oscylowały wokół ustaleń faktycznych, które zwalczał skarżący, wyraźnie ignorując ograniczenia zawarte w art. 523 § 1 k.p.k. Dodać trzeba, że wydanie przez sąd ad quem wyroku reformatoryjnego owych wymogów na żadnej płaszczyźnie nie modyfikuje i nie czyni z kasacji instrumentu zbliżonego do zwykłego środka odwoławczego.

Implikacją zaprezentowanej powyżej oceny zarzutów i argumentacji kasacyjnej było rozstrzygnięcie zawarte w części dyspozytywnej postanowienia. Według reguł określonych w art. 637a w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. oskarżycielka posiłkowa została obciążona kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.

[J.J.]

[ał]

